

An Gadaí Dubh

Siobhán Ní Mhuineacháin

Clé an Mhúinteora
mater dei education

Clé an Mhúinteora

An Gadaí Dubh

SIOBHÁN NÍ MHUINEACHÁIN

Mater Dei Education

Copyright © 2025 Mater Dei Education

CUR I GCLÓ AG MATER DEI EDUCATION

WWW.MATERDEI EDUCATION.IE

An chéad eagrán, 2025.

Clár Ábhair

Nóta don Léitheoir 5

Caibidil 1 6

Caibidil 2 9

Caibidil 3 12

Caibidil 4 14

Caibidil 5 15

Caibidil 6 18

Caibidil 7 20

Caibidil 8 22

Caibidil 9 25

Caibidil 10 28

Caibidil 11 30

Caibidil 12 32

Nóta don Léitheoir

Deirtear gur mhair Naomh Gobnait sa séú haois, agus tá rian dá clochar fós i mBaile Bhuirne, Co. Chorcaí. Sa lá atá inniu ann is féidir cuairt a thabhairt air fós, agus ar an reilig agus ar an tobar beannaithe atá taobh leis. Is féidir an bolla iarainn a fheiscint i mballa an fhothraigh ann, agus tá aghaidh an Ghadaí Dhuibh le feiscint thuas go hard. Na scéalta ar fad a bhaineann le Naomh Gobnait atá luaite san úrscéal seo, is scéalta iad atá fós beo i seanchas agus i mbéaloideas na háite. Tá teacht ar na scéalta sin agus ar a lán eile i mBailiúchán na Scol a rinne Coimisiún Béaloideas Éireann sna 1930idí. Tá na scéalta ar fad le fáil go digiteach anois ar www.duchas.ie.

Tá an-deabhóid sa cheantar do Naomh Gobnait, agus téann na sluaite ag triall ar Bhaile Bhuirne ar an 11 Feabhra gach bliain go fóill, go háirithe chun guí ar a son siúd atá breoite. Is féidir dul ag siúl sa choill atá ag bun na reilige mar a rinne Dáibhí, ach ná téigh ann istoíche nó ní fios cad a chasfaí ort!

It is said that Saint Gobnait lived in the sixth century, and her convent still remains in Baile Bhuirne, Co. Cork. Today, it is still possible to visit it, along with the cemetery and the holy well beside it. The iron bowl can be seen in the wall of the ruin there, and the face of the Black Thief can be seen high above. All the stories related to Saint Gobnait mentioned in this novel are tales that still live on in the folklore and oral tradition of the area. These stories, and many others, can be found in the Schools' Collection compiled by the Irish Folklore Commission in the 1930s. All the stories are now available digitally on www.duchas.ie.

There is great devotion to Saint Gobnait in the area, and crowds still travel to Baile Bhuirne on February 11th every year, especially to pray for those who are ill. It is possible to walk in the woods at the foot of the cemetery, as Dáibhí did, but don't go there at night, as you never know what you might encounter!

*Caibidil 1**Stór Focal*

straidhn bhuile = *burst of temper*
 na comharsana béal dorais = *the next-door neighbors*
 teann feirge = *intense anger*
 ar imeall na leapa = *on the edge of the bed*
 bhí a chroí ag bualadh ina chliabh = *his heart was pounding in his chest*
 Mallacht air mar scéal = *curse it as a story*
 ina aonar = *alone*
 gan faic na ngrást = *without a blessed thing*
 teicneolaíocht = *technology*
 siamsaíocht = *entertainment*
 úrscéalta leadránacha = *boring novels*
 irisí leamha = *dull magazines*
 Níos measa = *worse*
 aiféala = *regret*
 rogha = *choice*
 féilire = *calendar*
 níos cóngaraí = *closer*
 deireadh a thréimhse = *end of his term*
 B'fhada leis go dtiocfadh an lá sin = *he longed for that day to come*
 leamh = *dull/boring*
 ag caitheamh súil chaillí air = *casting him a witch's glance*
 gach uair a chorródh oiread is méar = *every time he moved even a finger*
 guth gear binbeach = *sharp shrill voice*
 faobhrach = *cutting*
 a shamhlú = *to imagine*
 ag insint di faoin dorn = *telling her about the punch*
 gan trácht ar an drámatúlacht a bhain léi = *not to mention the drama that went with it*
 san áit mhícheart ag an am mícheart = *in the wrong place at the wrong time*
 ba chuma leis dáiríre = *he really didn't care*
 tinneas cinn = *headache*
 mácanta = *honest*
 is mó den bhfuath ná den éad a bhí air = *he felt more hatred than envy*
 rófhoirfe = *too perfect*
 gan ribe ar bith amú = *not a hair out of place*
 iarnáilte = *ironed*
 snasta = *polished*

níorbh aon díobháil = *it was no harm*
 ceacht an tsaoil = *lesson of life*
 suarach = *petty*
 ag iarraidh réasúnaíocht = *trying to reason*
 ag comhaireamh = *counting*
 buaicphointe = *highlight*
 ní bheadh sé de bhagairt = *there would be no threat*
 dá mhéad a smaoinigh sé air = *the more he thought about it*
 tor = *bush*
 I ngan fhios d'aon duine = *without anyone knowing*
 cén saghas diabhlaithe = *what kind of mischief*
 plean = *plan*
 míniú iomlán = *full explanation*
 leithscéal = *excuse*
 anáil = *breath*
 an té ab óige = *the youngest one*
 ó cailleadh a athair = *since his father passed away*
 éalú = *escape*
 bhí an t-ádh leis = *he was lucky*
 chomh gafa le cúrsaí tí = *so busy with household affairs*
 a chuid drochiompair = *his misbehavior*
 mála mór pónairí = *big bag of beans*
 piseoga na hÉireann = *Irish superstitions*
 Seafóid = *nonsense*
 ní raibh de rogha aige = *he had no choice*
 níor oscail sé fiú an clúdach = *he hadn't even opened the cover*
 eala a mharú = *to kill a swan*
 duine daonna teanntaithe ina corp = *a human trapped in their body*
 fianaise = *evidence*
 cosúil le guth daonna = *like a human voice*
 Raiméis = *nonsense*
 comharthaí báis = *signs of death*
 ar lic na fuinneoige = *on the windowsill*
 beacha ag fágaint na coirceoige = *bees leaving the hive*
 cé a chumann an stuif seo? = *who writes this stuff?*

cé a shlogann na scéalta seo? = *who swallows these stories?*
gan dealramh = *without substance*
leis an ngeit a bhaineadh as = *with the fright he got*

an ciseán níocháin = *the laundry basket*
díreach tar éis teacht ar nóta fiche euro = *just after finding a twenty-euro note*

Achoimre

Áit: *Seomra leapa Dáibhí*

Sa chéad chaibidil, buailimid leis an bpríomhcharacter, Dáibhí. Buachaill dhá bhliain déag d'aois is ea é agus tá sé i rang a sé sa bhunscoil.

Ag tús an chaibidil tá Dáibhí ar buile. Tá sé ag siúl suas an staighre go dtí a sheomra codlata agus déanann sé an-chuid *fothram*.

Tarraingíonn sé cic an gcathaoir le *teann feirge* agus buaileann sé an doras *go garbh*. Níl cead ag Dáibhí aon teicneolaíocht a úsáid agus caithfidh sé fanacht ina sheomra *gan faic le déanamh*. Níl aon rud ach leabhair le léamh. Ansin tosaíonn Dáibhí ag smaoineamh ar an am atá fágtha aige sa bhunscoil. Inniu an chéad lá Feabhra agus tá sé *ag tnúth le* bheith críochnaithe leis an scoil. *Is fuath leis scoil* agus is fuath leis an múinteoir, Iníon de Faoite.

Chuir Iníon de Faoite glaoch ar mháthair Dháibhí inniu agus anois tá Dáibhí *i dtrioblóid*. Thug Dáibhí *dorn san aghaidh* do Deirdre sa chlós scoile agus bhí sí ag caoineadh agus bhí súil dubh aici. Mar sin chuir Iníon de Faoite glaoch abhaile.

Dúirt Dáibhí ina cheann féin go raibh Deirdre *san áit mhícheart ag an am mícheart* nuair a bhuaill *taom feirge* é.

Ní maith le Dáibhí Deirdre mar dar leis, *is peata ceart í*. Tosaíonn Dáibhí *ag comhaireamh na laethanta* go dtí 11ú Feabhra – *Buachphointe Rang 6* – tá deich lá fágtha! Tá Rang 6 ag dul ar thuras scoile *thar lear* an lá sin! Tar éis an lá, sin ní bheadh *aon gá le bheith go maith* mar *ní bheadh aon bhagairt air!* Ansin thosaíonn Dáibhí ag léamh leabhair: *Piseoga na hÉireann*. Thug a aintín Maighréad an leabhar dó mar bhronntanas ach níor oscail sé riamh é go dtí seo. Deirtear sa leabhar *nár cheart eala a mharú* mar fadó chreid na daoine go raibh *duine daonna teanntaithe ina corp*. Ceapann Dáibhí go bhfuil na scéalta sin *seafóideach*.

Ansin cloiseann sé a mháthair ag glaoch air. Tá sí tar éis bille €20 a fháil i bpóca a bhríste agus *teastaíonn míniú uaithe*.

Ceisteanna

1. Cad atá ar eolas agat mar gheall ar an bpríomhcharacter, Dáibhí? (aois, rang, clann agus rí)

Freagra: Tá Dáibhí dhá bhliain déag d'aois. Tá sé i rang a sé sa bhunscoil, agus is é an duine is óige i measc cúigear clainne. Tá a athair marbh. Bíonn fearg agus frustrachas air go minic.

2. An maith le Dáibhí a mhúinteoir? Cén fáth?

fothram = noise

Tarraingíonn sé cic ar = he draws a kick at

teann feirge = a burst of anger

go garbh = violently

gan faic le déanamh = with nothing to do

ag tnúth le = longing for

Is fuath leis = he hates

i dtrioblóid = in trouble

dorn san aghaidh = a punch to the face

san áit mhícheart ag an am mícheart = in the wrong place at the wrong time

taom feirge = a fit of anger

is peata ceart í = she's a real pet

ag comhaireamh na laethanta = counting the days

Buachphointe = highlight

thar lear = abroad

aon gá le bheith go maith = no need to be good

ní bheadh aon bhagairt air = he would not be threatened

Piseoga na hÉireann = Superstitions of Ireland

nár cheart eala a mharú = you should not kill a swan

duine daonna teanntaithe ina corp = a human trapped in its body

seafóideach = nonsensical

teastaíonn míniú uaithe = she wants an explanation

Freagra: *Ní maith le Dáibhí Iníon de Faoite mar cheapann sé go bhfuil sí ró-ghéar agus go bhfuil sí ar thaobh Dheirdre i gcónaí.*

3. Cén fáth go bhfuil Dáibhí i dtrioblóid?

Freagra: *Tá Dáibhí i dtrioblóid mar thug sé dorn do Dheirdre i rith cluiche peile sa chlós scoile, rud a d'fhág súil dhubh uirthi.*

4. An bhfuil cead aige a ghuthán a úsáid?

Freagra: *Níl cead aige a ghuthán nó aon teicneolaíocht eile a úsáid mar chuid den phionós.*

5. Cá bhfuil Dáibhí sa chaibidil sin?

Freagra: *Tá Dáibhí ina sheomra codlata ina aonar, áit a chaithfidh sé an tráthnóna.*

6. Aistrigh go Gaeilge:

- (a) *He got a fit of anger:* Fuair sé taom feirge
- (b) *A threat:* Bagairt
- (c) *Bad behaviour:* Droch-iompar
- (d) *A pet:* Peata
- (e) *School trip:* Turas scoile

7. Cén fáth atá Dáibhí ag comhaireamh na laethanta?

Freagra: *Tá Dáibhí ag comhaireamh na laethanta go dtí 11ú Feabhra, mar tá turas scoile thar lear beartaithe, agus tá sé ag tnúth go mór leis.*

8. Cad iad na rudaí atá ag cur as do Dháibhí faoin scoil?

Freagra: *Ní thaitníonn an scoil leis mar ceapann sé go bhfuil sí leadránach, bíonn na múinteoirí ró-dhian, agus ceapann sé gur peata í Deirdre.*

Caibidil 2

Stór Focal

Níor ghnách = *It was not usual*
 thar lear = *abroad*
 a bhíodh eagraithe de ghnáth = *that were usually organized*
 nasc speisialta = *special connection*
 scéim Eorpach = *European scheme/program*
 Ba chuma le Dáibhí = *Dáibhí didn't care*
 Ní hamhlaidh = *It wasn't like that*
 toisc = *because/due to*
 ní raibh sé tugtha do chultúr saibhir na Fraince = *he wasn't interested in France's rich culture*
 spéis = *interest*
 Thar aon ní eile = *Above all else*
 chun freastal ar an gcrabhbhluiche rugbaí = *to attend the rugby final*
 B'ait le Dáibhí = *Dáibhí found it strange*
 Dar le Dáibhí = *According to Dáibhí*
 Is mó suim a bheadh acu = *They would have plenty interest*
 a dhearadh as olann = *to design from wool*
 gluaiseachtaí imeartha = *playing movements*
 cur amú ama = *waste of time*
 san ionad siopadóireachta áitiúil = *in the local shopping center*
 féilirí scoile a ndíol = *selling school calendars*
 príomhoide na scoile = *the school principal*
 níl fágtha ach = *only ... remains*
 díolachán cístí = *cake sale*
 leath den airgead = *half of the money*
 Cumann Ailse na hÉireann = *Irish Cancer Society*
 cístí taifí = *toffee cakes*
 Bheadh an-tóir orthu = *They would be very popular*
 a shárú = *to surpass*
 freagrach = *responsible*
 an airgead a chomhaireamh = *to count the*

money
 sa phróca = *in the jar*
 ní fada go raibh = *it wasn't long until*
 sa chúlra = *in the background*
 fuadar faoi gach aon duine = *everyone was bustling*
 raidhse cístí = *array of cakes*
 reoán = *icing*
 ar a seal = *in their turn*
 a fheiscint (=a fheiceáil) = *to see*
 líon na gcístí ag laghdú = *the number of cakes decreasing*
 sa taisceadán = *in the safe*
 ba léir nach raibh aon tuiscint acu = *it was clear they didn't understand*
 lámh chúnta = *helping hand*
 an leithscéal = *the excuse*
 I ndáiríre = *In truth/reality*
 a chur in iúl = *to express*
 ar eagla go ndéanfaí ceap magaidh de = *for fear of being ridiculed*
 íomhá = *image*
 bhí íomhá ar leith le caomhnú aige = *he had a particular image to protect*
 sóinseála = *change/small coins*
 go húdarásach = *authoritatively*
 an taifead airgid = *the money record*
 seastán = *stand/display*
 Ba dheacair dó a chreidiúint = *It was hard for him to believe*
 an méid airgid = *the amount of money*
 ollmhór de bhoinn = *huge pile of coins*
 thit sí uaim = *I dropped it*
 chomh soiléir = *so obvious*
 Botún sa mhatamaitic = *mistake in mathematics*
 dornán beag bonn = *small handful of coins*
 leann úll = *apple cider*

Achoimre

Áit: *Seomra leapa Dáibhí, ar scoil*

Tá Dáibhí ag smaoineamh ar an dturas scoile go dtí an Fhrainc. Tá sé ag súil go mór leis mar theastaíonn uaidh an cluiche rugbaí idir Éire agus an Fhrainc a fheiceáil sa Stade de France i bPáras. Ceapann Dáibhí go raibh sé *ait* go raibh Deirdre (an peata!) agus

ait = strange

a cairde ag súil go mór leis an gcluiche rugbaí, mar *dar leis*, *ní thuigfidís* an cluiche *in aon chor*. Bhí na daltaí gnóthach i rith na bliana ag bailiú airgid don turas scoile go Páras. Rinne siad go leor rudaí éagsúla; ag pacáil málaí san ollmhargadh, laethanta pitseámaí, agus *diólachán féilirí*. Ansin, dúirt an príomhoide go raibh an t-airgead *nach mór bailithe acu*, ach go raibh rud amháin fágtha le déanamh: *diólachán cístí*.

Tá an *diólachán* ag tarlú ar an 31ú Eanáir agus tá na páistí *gnóthach* ag ullmhú roimh an lá. Tá páistí eile *ag eagrú* cluichí nó rudaí eile don lá. Faoi dheireadh tagann an lá agus bhí *aitmeasféar iontach* ar fud na scoile. Feiceann Dáibhí na cístí go léir agus *leathann a shúile le hiontas*. Tá cístí agus píoga de gach saghas, agus ina measc na cístí taifí le *reoán* ar a mbarr. Tá jab le déanamh ag Dáibhí an lá seo, ‘sé sin, na ranganna a glaoch isteach chuig an halla i gcomhair an *diólachán*. *Diaidh ar ndiaidh* díoltar na cístí agus tá a lán airgid á bhailiú sa *taisceadán airgid*.

Faoi dheireadh tagann na *naíonáin beaga* isteach agus deir an múinteoir le Dáibhí cabhrú leo. *Ba bhreá le Dáibhí* a bheith ag cabhrú leis na naíonáin ach *ní theastaíonn uaidh go mbeadh fhios ag na daltaí eile!* Nuair atá an *diólachán* thart, deir an múinteoir le Dáibhí an *taisceadán airgid* a *cur faoi ghlas*. Ach feiceann Dáibhí go bhfuil an-chuid airgid sa *taisceadán*. Deir sé leis féin *nach mbeadh fhios ag éinne dá dtógfadh sé bille fiche euró as*.

Mar sin, goideann sé fiche euró as an *taisceadán* agus cúpla pingin leis. Ceapann sé *go gceapfadh an múinteoir go raibh botún déanta sa mhata*.

Ceisteanna

1. Cén fáth go bhfuil Dáibhí ag súil go mór leis an turas go Páras?

Freagra: Tá Dáibhí ag súil leis an turas mar tá cluiche rugbaí idir Éire agus an Fhrainc ar siúl sa Stade de France i bPáras, agus tá sé ag tnúth le bheith saor ón scoil gan obair bhaile nó ceachtanna.

2. An bhfuil suim aige sa rugbaí?

Freagra: Tá an-suim ag Dáibhí sa rugbaí.

3. Céard a cheapann Dáibhí faoi na daltaí eile a bheith ag súil leis an gcluiche rugbaí?

Freagra: Ceapann Dáibhí go raibh sé amaídeach mar *dar leis nach dtuigfidís an cluiche rugbaí in aon chor agus b'fhearr leo rudaí cosúil le bandaí láimhe a dhéanamh*.

4. Ainmnigh trí rud a rinne na daltaí chun airgead a bhailiú.

Freagra: Rinne na daltaí pacáil málaí san ollmhargadh, *diólachán féilirí*, agus laethanta pitseámaí chun airgead a bhailiú.

5. Ainmnigh trí shaghas císte atá ar fáil sa *diólachán*.

Freagra: Tá borroga uachtair, píoga beaga líonta le hull agus sméara, agus cístí taifí le *reoán* ar barr ar fáil sa *diólachán*.

dar leis = according to him

ní thuigfidís = they would not understand
in aon chor = at all

diólachán féilirí = selling calendars

nach mór bailithe acu = almost collected
diólachán cístí = cake sale

gnóthach = busy

ag eagrú = organising

aitmeasféar iontach = a great atmosphere

leathann a shúile le hiontas = his eyes widen with amazement

reoán = icing

Diaidh ar ndiaidh = bit by bit

taisceadán airgid = cash register

naíonáin beaga = little infants

Ba bhreá le Dáibhí = David loved

ní theastaíonn uaidh go mbeadh fhios ag na daltaí eile = he does not want the other pupils to know this

cur faoi ghlas = lock up

nach mbeadh fhios ag éinne dá dtógfadh sé bille fiche euró as = that no one would know if he would take a €20 note

go gceapfadh an múinteoir go raibh botún déanta = that the teacher would think that a mistake was made

nach dtuigfidís = that they would not understand

6. Cén fáth go bhfuil spiorad maith ar fud na scoile an lá den díolachán?

Freagra: Tá spiorad maith ar fud na scoile mar tá gach dalta ag obair le chéile, tá maisiúcháin timpeall an halla, agus tá ceol á sheinm a chruthaigh atmaisféar taitneamhach.

7. Cad é an jab atá ag Dáibhí?

Freagra: Tá ar Dháibhí an taisceadán a chur faoi ghlas.

8. Cén fáth go ngoideann Dáibhí fiche euró?

Freagra: Goideann Dáibhí fiche euró mar tá sé ag iarraidh airgead breise a bheith aige le haghaidh croissants agus rudaí eile i bPáras.

*Caibidil 3**Stór Focal*

tá sé olc go leor = *it's bad enough*
gan trácht ar an méid = *not to mention the amount*
míniú = *explanation*
Duais crannchuir a bhí ann = *it was a lottery prize*
ar iasacht = *on loan*
theastaigh uaidh = *he wanted*
muiníneach = *confident*
seachas = *except/instead of*
bhí laghdú ar phraghas an turais = *the price of the trip had been reduced*
creathán ina ghlór = *a tremble in his voice*
scornach = *throat*
Dáiríre? = *Really?*
amhras = *suspicion*
Is díreach inniu = *It's just today*
an dea-scéal = *the good news*
cúpla leabhar Fraincise do thosaitheoirí = *a couple of French books for beginners*
go bhféadfadh sé a leithéid de bhréag a chumadh ar an bpointe = *that he could invent such a lie on the spot*
ag déanamh dianmhachnaimh = *reflecting deeply*
le míniú uait = *with an explanation from you*
eachtra = *incident*
bhí an t-ádh leis = *he was lucky*
chreid sé gur éirigh leis éalú = *he believed he had managed to escape*

gan dian cheistiú = *without intense questioning*
fháiltigh sí roimh aon airgead breise = *she welcomed any extra money*
pé slí = *in any way*
leabhar na bpiseog = *the book of superstitions*
ní raibh faic eile le déanamh aige = *there was nothing else he could do*
i ndán = *in store/destined*
comhtharlú = *coincidence*
sracfhéachaint = *a quick glance*
fuacht = *cold*
de nós = *customary*
ar sceach = *on a hawthorn bush*
Deirtear go mbeannaíonn Naomh Bríd an t-éadach = *It is said that Saint Brigid blesses the cloth*
leas = *benefit*
leigheas ar thinneas = *a cure for illness*
an saghas raiméise = *this kind of nonsense*
a chéiliúradh = *to celebrate*
Bhí sé bréan d'Iníon de Faoite = *He was sick of Iníon de Faoite*
ag tagairt = *referring*
Cóineartú = *Confirmation (religious sacrament)*
bheadh sé féin ina naomh = *he would become a saint*
ó leithéidí = *from the likes of*
d'oir an t-ainm dó = *the name suited him*
dar leis = *according to him*

*Achoimre**Áit: Seomra leapa Dáibhí*

Tá Dáibhí ina sheomra leapa fós, agus tá a mháthair ag glaoch air. Cuireann sí ceist arís air mar gheall ar an bhfiche euró a fuair sí ina phóca. Tá eagla ar Dháibhí agus *insíonn Dáibhí bréag dá mháthair*. Deir sé go bhfuair siad an t-airgead ar ais ar scoil mar *bhí costas níos lú ar an dturas go Páras*. Tá a Mham *amhrasach* ar dtús ach faoi dheireadh *creideann* Dáibhí. Anois tá sí sásta go bhfuil níos lú le tabhairt aici dó mar airgead póca. Tá áthas ar Dháibhí anois mar *bhí an t-ádh leis* gur chreid a mham an scéal a d'inis sé.

Ansin, tosaíonn Dáibhí ag léamh an leabhar *Piseoga na hÉireann* arís. Léann sé píosa mar gheall ar Naomh Bríde. Deirtear sa leabhar gur *Bandia Ceilteach* ab ea Brighid agus gur naomh í sa Chríostaíocht. ceiliúrtar Lá Fhéile Bríde ar an gcéad lá Feabhra. Míníonn an

insíonn Dáibhí bréag dá mháthair =
Dáibhí lies to his mother
bhí costas níos lú ar an dturas go Páras = The cost of the trip to Paris was (€20) cheaper than expected
amhrasach = suspicious/doubtful
creideann sí = she believes
bhí an t-ádh leis = he was lucky

Bandia Ceilteach = Celtic Goddess

leabhar traidisiún na haimsire a bhaineann le Lá 'le Bríde. Ní chreideann Dáibhí an méid atá sa leabhar. Deir sé gur *ráiméis* atá i gceist.

ráiméis = nonsense

Ansin léann sé píosa eile den leabhar mar gheall ar phíosa éadaigh a fhágaint amach an oíche roimh Lá Fhéile Bríde; *go mbeannaíonn* Naomh Bríde an t-éadach agus go n-úsáidtear é i rith na bliana nuair a bhíonn duine tinn sa teach.

go mbeannaíonn = that (Saint Brigid) blesses (beannaigh = to bless)

Ceisteanna

1. Cén fáth ar cheistigh máthair Dháibhí é faoin airgead?
2. Cad a dhéanann Dáibhí chun éalú ón gceist faoin airgead?
Freagra: Cumann sé bréag agus deir sé gur *aisíoc* ón scoil atá ann mar bhí laghdú ar chostas an turais go Páras.
aisíoc = repayment
3. Cén toradh atá ar an mhíniú a thug Dáibhí?
Freagra: Cé go bhfuil amhras ar a mháthair, *glacann sí leis an míniú* ach *laghdaíonn sí* a airgead póca mar phionós.
glacann sí leis an míniú = she accepts the explanation
laghdaíonn sí = she decreases
4. Cén leabhar atá á léamh ag Dáibhí sa seomra?
Freagra: **Freagra:** *Fuair sí nóta €20 i bpóca a bhríste scoile Dháibhí agus tá amhras uirthi faoin áit as ar tháinig sé.*
tá amhras uirthi = she is doubtful
5. Cad a dhéanann Dáibhí chun éalú ón gceist faoin airgead?
Freagra: Cumann sé bréag agus deir sé gur *aisíoc* ón scoil atá ann mar bhí laghdú ar chostas an turais go Páras.
aisíoc = repayment
6. Cén toradh atá ar an mhíniú a thug Dáibhí?
Freagra: Cé go bhfuil amhras ar a mháthair, *glacann sí leis an míniú* ach *laghdaíonn sí* a airgead póca mar phionós.
glacann sí leis an míniú = she accepts the explanation
laghdaíonn sí = she decreases
7. Cén leabhar atá á léamh ag Dáibhí sa seomra?
Freagra: Tá sé ag léamh leabhar faoi Naomh Bríd, agus faoi Lá Fhéile Bríde.
8. Cad é an nasc idir Lá Fhéile Bríde agus an leabhar?
Freagra: *Míníonn an leabhar gur féile Cheilteach a bhí ann a cheiliúrtar an t-earrach atá ag teacht.*
nasc = connection
9. Cad iad mothúcháin Dháibhí faoin scoil?
Freagra: Tá Dáibhí bréan den scoil agus mothaíonn sé go gcuireann múinteoirí agus rudaí mar cheiliúradh ar naomhraméise isteach air.
bréan den scoil = sick of school
mar cheiliúradh ar naomhraméise = like commemorating holy nonsense
10. Cad iad na smaointe atá ag Dáibhí faoina ainm féin?
Freagra: *Samhlaíonn sé gurbh fhéidir “Naomh Dáibhí” a thabhairt air mar ainm agus ceapann sé go n-oirfeadh sé dó.*
Samhlaíonn sé = he imagines
go n-oirfeadh sé dó = that it would suit him
11. An bhfuil áiféala ar Dháibhí as an ngadaíocht a rinne sé?
Freagra: *Ag an bpointe seo, níl aon áiféala ar Dháibhí as an ngadaíocht.*

*Caibidil 4**Stór Focal*alltacht = *astonishment*faoin a hanáil = *under her breath*eachtra = *incident*

Bhíos (Bhí mé) cinnte go bhféadfainn braith

oraibh = *I was sure I could rely on you*(bhí) an díomá le sonrú = *the disappointment
was evident*cuma náirithe = *an embarrassed appearance*ceann faoi orthu araon = *both with their heads
down*botún éigin sa chomhaireamh = *some mistake in
the counting*D'ardaigh croí Dháibhí = *Dáibhí's heart lifted*Leath miongháire beag thar a aghaidh = *a small
smile spread across his face*d'éirigh le Dáibhí = *Dáibhí succeeded*lámh in uachtar = *upper hand*díoltas = *revenge*an amhlaidh gur = *is it the case that*ag cúléisteacht = *eavesdropping*an milleán = *the blame*aon chur amach = *any understanding or
involvement*cad ina thaobh = *for what reason*muiníneach = *confident*Smaoinigh! = *Think!*níos déanaí = *later*ní raibh aon bhaint agamsa leis an taisceadán =
*I had nothing to do with the safe*an eochair = *the key*Bhraith Dáibhí bródúil = *Dáibhí felt proud*i bhfeabhas = *improved*insint na mbréag = *telling lies*pé scéal é = *anyway*is iomaí rud = *there are many things*idir an dá linn = *in the meantime*Nuair a d'fill Dáibhí = *When Dáibhí returned*in easnamh = *missing*Dáiríre = *Really*Is léir = *It is clear*ag meabhrú dó féin = *reminding himself**Achoimre**Áit: Ar scoil*Tosaíonn an caibidil le Iníon de Faoite ag labhairt le Conall agus
Deirdre

Caibidil 5

Stór Focal

ag coimeád súil ghéar = *keeping a sharp eye*
 an díospóireacht = *the debate*
 chomh dian sin = *so strict/intense*
 Thuig sé cé chomh teasáí is a bhí sé = *He understood how fiery he was*
 ba dhóigh leis = *he thought*
 A leithéid de cheist amaideach = *Such a silly question*
 Bhí a fhios ag an saol is a mháthair = *Everyone and their mother knew*
 déanann sise dearmad ar gach rud leis! = *she forgets everything*
 na naoimh = *the saints*
 béaloideas = *folklore*
 bean fhíorchumhachtach = *a truly powerful woman*
 cumas leighis speisialta = *special healing abilities*
 an-deabhóid = *great devotion*
 is iomaí míorúilt atá luaite léi = *she is associated with many miracles*
 ag rámhaille = *rambling*
 ag taibhreamh faoin gcluiche = *dreaming about the game*
 Shamhlaigh sé an t-atmaisféar a bheadh le brath ann = *He imagined the atmosphere that would be felt there*
 an liúireach ón lucht leanta = *the roar from the supporters*
 na beacha = *the bees*
 cén saghas raiméise = *what kind of nonsense*
 á spalpadh = *being spouted*
 an-cháil = *great reputation*
 Ar chúis éigin = *For some reason*
 an chuma = *the appearance*

tuisceint = *understanding*
 Gan amhras = *Without a doubt*
 droch-cháil = *bad reputation*
 féasóg = *beard*
 i mbun clochar = *running a convent*
 bheartaigh sé = *he decided*
 uirlisí = *tools*
 ar dhroim an chapaill = *on the horse's back*
 ar cosa in airde = *upside down*
 ag marcaíocht ionas = *riding so that*
 láthair na coire = *the crime scene*
 le héirí na gréine = *at sunrise*
 Teampall Ghobnatan = *Saint Gobnait's Church*
 os a chomhair amach = *in front of him*
 náirithe = *embarrassed*
 bob = *trick*
 beirt ionadaithe = *two representatives*
 díolachán = *sale*
 cnapóg i scornach Dháibhí = *a lump in Dáibhí's throat*
 seic = *check*
 d'fhógair sí don rang = *she announced to the class*
 cé chomh buíoch = *how grateful*
 do shuíomh idirlín na scoile = *to the school's website*
 a mhíniú = *to explain*
 a iniúchadh = *to inspect*
 ar mhiste leatsa seasamh isteach? = *Would you mind stepping in?*
 a leicne = *her cheeks*
 miongháire bréagach = *fake smile*
 ciontach = *guilty*

Achoimre

Áit: *Ar scoil, Baile Bhuirne.*

Sa chaibidil seo tá scéal lastigh de scéal eile. Tá scéal an Ghadaí Dhuibh á insint ag Iníon de Faoite sa seomra ranga. Tá na páistí sa seomra ranga ar an Aoine roimh an turas go Páras. Tá *sceitimíní* ar na páistí agus tá siad *ag plé* an chluiche rugbaí. *Beartaíonn Dáibhí* go mbeadh sé níos fearr dó fanacht amach ón *díospóireacht* mar bhí eagla air go mbeadh sé *ar buile* agus go mbeadh sé ag troid.

Tá an turas ag tarlú ar an Luan, an 11ú Feabhra. Deir an múinteoir

sceitimíní = excitement

ag plé = discussing

Beartaíonn Dáibhí = Dáibhí decides

díospóireacht = debate

ar buile = very angry

go bhfuil *Lá Fhéile Ghobnatan* ar an dáta céanna. Tá Dáibhí bréan de scéalta Iníon de Faoite faoi na naoimh, agus ceapann sé go bhfuil scéal *leadránach* ag teacht. Ach ní hea. *Athraíonn Dáibhí a aigne* nuair a thosnaíonn an múinteoir ag insint scéal an Ghadaí Dhuibh.

Nuair a bhí Naomh Gobnait ag tógáil *clochar* i mBaile Bhúirne, bhí fir oibre aici, agus bhí capall *den scoth* aici a bhíodh á úsáid ag na fir oibre. Bhí fear ina chónaí sa cheantar agus *bhí droch-cháil air* mar ghadaí. ‘An Gadaí Dubh’ a thugadh air agus bhí gruaig agus féasóg dhubh air. Bhí sé gléasta in éadaí dubh agus bhí clóca dubh air. Chuala an gadaí dubh scéal an chapaill iontach a bhí ag Naomh Gobnait agus *bheartaigh sé ar an gcapall a ghoid*.

Chuaigh sé go dtí *an áit ina raibh an clochar á thógáil* ag na fir oibre. Chuir sé *uirlisí na bhfear* isteach i mála agus chuir sé ar a dhroim iad. Ansin léim sé suas ar dhroim an chapaill agus d’imigh sé leis *ar nós na gaoithe*. Bhí an gadaí *ag marcaíocht* ar feadh an oíche ar fad *chun go mbeadh sé i bhfad ón áit* inar ghoid sé an capall. Ach tháinig an mhaidin, agus, le breacadh an lae, thug an gadaí faoi deara go raibh sé fós san áit inar thosaigh sé. Bhí an capall tar éis rith i gciorcail ar feadh na hoíche ar fad. Ní féidir *bua a fháil* ar Naomh Gobnait!

Ansin tagann an príomhoide isteach le beirt bhan ón *gCumann Ailse na hÉireann*. Teastaíonn uaidh an seic *a bhronnadh orthu*. Tá €410 bailithe ón díolachán cístí agus tá na mná sin an-shásta.

Ceisteanna

1. Cén fáth a bheartaíonn Dáibhí fanacht amach as an díospóireacht i dtaobh imreoirí rugbaí?

Freagra: Tuigeann sé go bhfuil sé *teasaí* agus *níl fonn air* aon trioblóid bhreise a tharraingt air féin tar éis eachtraí roimhe sin.

2. Cén tábhacht atá le Lá Fhéile Gobnatan sa chaibidil?

Freagra: Luann Iníon de Faoite gur lá speisialta é Lá Fhéile Gobnatan agus ceiliúrtar sa Ghaeltacht Mhúscraí é gach bliain. Tá sí ag insint scéalta faoi Naomh Gobnait.

3. Conas a mhothaíonn Dáibhí i rith scéal Naomh Gobnait?

Freagra: Tá sé *leadránach* ar dtús ach *cailleann sé suim ar ball*. Éiríonn an scéal *spéisiúil* dó nuair a chloiseann sé faoi eachtra an Ghadaí Dhuibh agus *an capall draíochtúil*.

4. Cad a tharla don Gadaí Dubh de réir scéal Naomh Gobnait?

Freagra: *Ní raibh sé in ann éalú* tar éis dó an capall a ghoid, mar chaith an capall an oíche ag dul i gciorcail agus fágadh an Gadaí Dubh *ar aon áit*.

5. Cad a rinne Rang 6 do Chumann Ailse na hÉireann?

Freagra: Bhailigh siad €410 trí dhíolachán cístí agus bhronn siad é ar *an gcarthanacht* le linn bronnadh speisialta sa rang.

6. Conas a mhothaíonn Dáibhí faoin bhronnadh airgid?

Freagra: *Mothaíonn sé ciontach* mar tá sé ina sheasamh i

Lá Fhéile Ghobnatan = Saint Gobnait's feast day

leadránach = boring

Athraíonn Dáibhí a aigne = Dáibhí changes his mind

clochar = convent

den scoth = excellent

bhí droch-cháil air = he had a bad reputation

bheartaigh sé ar an gcapall a ghoid = he decided to steal the horse

an áit ina raibh an clochar á thógáil = the place where the convent was being built

uirlisí na bhfear = the men's tools

ar nós na gaoithe = as fast as the wind

ag marcaíocht = riding

chun go mbeadh sé i bhfad ón áit = so that he would be far from the place

bua a fháil = to outsmart

Cumann Ailse na hÉireann = Irish Cancer Society

a bhronnadh orthu = to present to them

teasaí = fiery

níl fonn air = he has no desire

cailleann sé suim ar ball = he loses interest after a while

spéisiúil = interesting

an capall draíochtúil = the magical horse

Ní raibh sé in ann éalú = he was unable to escape

ar aon áit = in the one place

an carthanacht = the charity

Mothaíonn sé ciontach = he feels guilty

ngrianghraf an bhronntha cé gur ghoid sé airgead den taisceadán.

7. Cé leis an capall dríochtúil sa scéal?

Freagra: Is le Naomh Gobnait an capall dríochtúil sa scéal.

8. Cad iad na mothúcháin atá ag Dáibhí tríd an chaibidil?

Freagra: Ar dtús, tá leadrán ar Dháibhí ag éisteacht an scéil.

Braitheann sé *ciontach* ag seasamh isteach don ghriangraf. Ach tá áthas air *ag tnúth leis* an turas scoile agus an cluiche rugbaí i bPáras.

ciontach = guilty

ag tnúth leis = longing for

*Caibidil 6**Stór Focal*

Lá imeachta an turais = *The departure day for the trip*
 rírú agus ruaille buaille = *hustle and bustle*
 go lúcháireach = *joyfully*
 ag tabhairt foláireamh = *giving a warning*
 ar a ndícheall = *doing their best*
 Tabhair aire mhaith = *Take good care*
 lántaithneamh = *full enjoyment*
 do chuid iompair = *your behavior*
 gur choir dó barróg a bhreith = *he ought to give a hug*
 díreach sula n-imeodh = *just before leaving*
 bailithe = *gathered*
 taobh thiar de = *behind*
 Siar le Dáibhí = *Back with Dáibhí*
 ar a ríchathaoir = *on his throne*
 foláireamh = *warning*
 an-soiléir = *very clear*
 an chuma bhuartha = *the worried appearance*
 tásc ná tuairisc = *no sign or trace*
 D'aithin gach aon duine guth mháthair
 Bhláthnaid = *Everyone recognised Bláthnaid's mother's voice*
 ag séideadh póigíní = *blowing kisses*
 na fo-éadaí = *the underwear*
 ardghiúmar = *high spirits*
 in ard a gcinn = *at the top of their voices*
 ag cur geallta airgid ar thoradh an chluiche = *betting money on the game's result*
 Níl sárú na foirne againne ann i mbliana = *Our team is unbeatable this year*
 choíche = *forever*
 go muiníneach = *confidently*
 tábhachtach = *important*

a ghnó = *his business*
 chífimid (feicfimid) ansin = *we'll see then*
 dúshlán Dháibhí = *Dáibhí's challenge*
 le cúlú ó dhúshlán dá leithéid = *to retreat from such a challenge*
 Bíodh ina mhargadh! = *Let it be a deal!*
 aiféala = *regret*
 treoracha = *instructions*
 lipéid = *labels*
 scrúdú slándála = *security screening*
 bhuir ngiurléidí = *your belongings*
 i dtráidire = *in a tray*
 na hoifigigh shlándála = *the security officers*
 brathadóir miotail = *metal detector*
 ag sá a lámh go domhain isteach sa mhála = *sticking his hand deep into the bag*
 leathdhosaen = *half a dozen*
 ag caitheamh drochfhéachaint air = *giving him a dirty look*
 toglann imeachta = *departure lounge*
 mórimpeall = *all around*
 ardghiúmar = *high spirits*
 ag éirí mífhóighneach = *becoming impatient*
 Ní foláir nó go raibh moill éigin ar an eitilt = *There must have been a delay on the flight*
 cuma fhíorghnóthach = *a very busy appearance*
 ag gearán faoin moill = *complaining about the delay*
 eolas = *information*
 fógra tábhachta = *important announcement*
 Tá bagairt sceimhlitheoireachta an-dáiríre
 tagatha chun cinn = *A very serious terrorist threat has arisen*
 curtha ar ceal = *cancelled*

Achoimre

Áit: *Ar an mbus, san aerfort.*

Faoi dheireadh tagann an lá mór! An t-aonú lá déag de Feabhra. Tá na páistí go léir i rang a sé bailithe i gclós na scoile an-luath ar maidin, agus tá sé fós dorchá. Tá an bus ann agus bhí na tuismitheoirí ag fágáil slán ar a bpáistí. Tá *sceitimíní* ar na páistí agus tá *rírú agus ruaille buaille* sa chlós.

Tá fear an bhus *gnóthach* leis an mbagáiste agus tá na múinteoirí *gnóthach* freisin *ag comhaireamh* na bpáistí. Tá Bláithnaid déanach

sceitimíní = excitement
rírú agus ruaille buaille = chaos
gnóthach = busy
ag comhaireamh = counting

ach tháinig sí faoi dheireadh.

Suíonn Dáibhí ar chúil an bhus agus tá sé ag *ag plé* an cluiche rugbaí leis na buachaillí eile. *Cuireann sé geall €5* go mbeadh an bua ag Éire sa chluiche. Ceapann Tomás nach bhfuil seans ag Éire mar go mbeidh na Francaigh an-láidir. Ach tá Dáibhí *an-mhuiníneach* go mbeidh an bua ag Éire.

Sroicheann siad *aerfort Chorcaí* agus isteach leo chun dul tríd an *scrúdú slándála* lena gcuid bagáiste. Tá an t-eitilt ag fágáil ar 10:10.

Nuair atá mála Dháibhí ag dul tríd an *mbrathadóir miotail* tugann an t-oifigeach slándála rud éigin faoi deara. Ghlaonn sé ar Dháibhí. Téann sé tríd an mála agus *aimsíonn sé* scian póca Dháibhí. Tá an t-oifigeach *crosta* agus deir sé nach raibh cead ag Dáibhí an scian a bheith aige san eitleán.

Faoi dheireadh tá gach duine bailithe i *dtolglann imeachta* an aerfoirt. Tagann 10:10 agus níl an t-eitleán ag imeacht fós. Ag a haon déag a chlog tá gach duine ag éirí *mífhoighneach*. Feiceann siad daoine ag teacht is ag imeacht agus iad ar an bhfón.

Faoi dheireadh déantar fógra, go bhfuil *bagairt sceimhlitheoireachta* tagtha chuig Aerfort Charles de Gaulles i bPáras agus go bhfuil gach eitilt go dtí an t-aerfort sin *curtha ar ceal*.

Ceisteanna

1. Déan cur síos ar an t-atmaisféar sa chlós an mhaidin sin an t-aonú lá de mhí Feabhra.

Freagra: Tá atmaisféar *bríomhar* sa chlós. Tá tuismitheoirí ag tabhairt *foláireamh* ag na daltaí.

2. Cén fáth nach dtugann Dáibhí barróg dá mháthair?

Freagra: Ní thugann Dáibhí barróg dá mháthair mar tá daoine eile ag féachaint, agus tá sé míchompordach *ag breith barróg uirthi* go poiblí.

3. Conas atá Bláthnaid gléasta nuair a tháinig sí ar an mbus?

Freagra: Tá sí fós gléasta ina pitseámaí agus tá náire uirthi mar gheall ar a máthair ag séideadh póigíní di go poiblí.

4. Cén fáth go stopann an t-oifigeach slándála Dáibhí?

Freagra: Stopann an t-oifigeach slándála Dáibhí mar bhí scian phóca ina mhála, *rud nár ceadaiódh ar eitleán*.

5. Cén fáth nach bhfuil an t-eitilt ag imeacht?

Freagra: Cuireadh an eitilt *ar ceal* mar gheall ar *bhagairt sceimhlitheoireachta* = postponed in aerfort Charles de Gaulle i bPáras.

ag plé = discussing

Cuireann sé geall €5 = He places a €5 bet

an-mhuiníneach = very confident

aerfort Chorcaí = Cork Airport

scrúdú slándála = security check

brathadóir miotail = metal detector

aimsíonn sé = he discovers

crosta = angry

tolglann imeachta = departure lounge

mífhoighneach = impatient

bagairt sceimhlitheoireachta = terrorist threat

curtha ar ceal = postponed

bríomhar = lively

foláireamh = instructions

ag breith barróg uirthi = giving her a hug

rud nár ceadaiódh ar eitleán = something that is not allowed on a plane

bhagairt sceimhlitheoireachta = postponed

bagairt sceimhlitheoireachta = a terrorist threat

Caibidil 7

Stór Focal

meascán de mhothúcháin = *mix of emotions*
 toglann imeachta = *departure lounge*
 alltacht = *amazement*
 uafás = *horror*
 frustrachas = *frustration*
 níor dhóigh le Dáibhí = *Dáibhí would not have thought*
 na scáileáin teilifíse = *the television screens*
 cúrsaí trína chéile = *matters in disarray*
 ciorcal beag = *small circle*
 chun an fhadhb a phlé = *to discuss the problem*

ag déanamh scime d'fhormhór na ndaltaí = *worrying most of the students*
 díospóireacht dhian = *intense debate*
 smacht = *control*
 níl aon chinnteacht ann = *there is no certainty*
 déanfaimid iarracht é a chúiteamh = *we will try to compensate for it*
 ó chian is ó chongar = *from far and near*
 Gaeltacht Mhúscraí = *Múscraí Gaeltacht (Irish-speaking region)*
 Bhí geon féintrua le clos = *A moan of self-pity could be heard*

Achoimre

Áit: *San aerfort, ar an mbus.*

Tá na páistí trína chéile sa toglann imeachta. Tá díomá an domhain orthu mar bhí siad ag súil go mór leis an turas go Páras. Tosaíonn cuid des na cailíní ag gol. Ní chuireann sé sin aon ionadh ar Dháibhí! Ach tá inní agus díomá mór orthu mar bhí a fhios acu go gcaillfaidís an cluiche mór rugbaí.

Ansin bailíonn na múinteoirí le chéile chun cúrsaí a phlé. Tar éis roinnt glaonna teileafóin, agus díospóireacht idir na múinteoirí, ní fada go bhfuil an rang ar fad ar ais ar an mbus.

Ansin deir an t-Uasal Ó hUiginn go bhfuil scéal ag Iníon de Faoite dóibh. Deir Iníon de Faoite gur Lá Fhéile Ghobnatan a atá ann - an 11ú Feabhra. Mar sin, toisc nach bhfuil siad ag dul ar thuras thar lear, beartaíonn sí turas lae a dhéanamh go Baile Bhúirne mar lá an-speisialta atá ann. Níl na páistí róshásta ach sin mar atá! *Níl aon dul as acu.*

trína chéile = *upset*
 toglann imeachta = *departure lounge*

go gcaillfaidís an cluiche mór rugbaí = *that they would miss out on the big rugby match*
 cúrsaí a phlé = *to discuss matters*
 glaonna teileafóin = *phone calls*
 díospóireacht = *discussion/debate*

turas lae = *day trip*
 cúiteamh a dhéanamh = *to make amends*
 Níl aon dul as acu = *there is no avoiding it for them*

Ceisteanna

1. Cén fáth go bhfuil díomá ar na daltaí ag tús an chaibidil?
Freagra: Tá díomá orthu mar tá an turas go Páras curtha ar ceal de bharr bagairt sceimhlitheoireachta.
2. Cad iad na mothúcháin atá le feiceáil i measc na bpáistí sa toglann imeachta?
Freagra: Tá meascán de mhothúcháin mar ionadh, alltacht, uafás, frustrachas, fearg, agus díomá le feiceáil.
3. Cad é atá i gceist ag na múinteoirí nuair a bhailíonn siad le chéile i gcorcal beag?
Freagra: Tá siad ag iarraidh an fhadhb a phlé agus réiteach a aimsiú do na daltaí.

bagairt sceimhlitheoireachta = *a terrorist threat*

ionadh = *surprise*
 alltacht = *shock*
 uafás = *disgust*
 frustrachas = *frustration*

réiteach a aimsiú = *to find a resolution*

4. Cad é an smaoineamh atá ag Iníon de Faoite chun *cúiteamh a dhéanamh* leis na daltaí?

Freagra: Molann sí turas lae go Baile Bhuirne agus cuairt ar Theampall Ghobnatan.

cúiteamh a dhéanamh = to make amends

5. Cad é an tábhacht a bhaineann le Lá Fhéile Ghobnatan?

Freagra: Lá speisialta is ea é nuair a thagann daoine ó *chian is ó chóngar* chun cuairt a thabhairt ar Theampall Ghobnatan.

ó chian is ó chóngar = from near and far

Caibidil 8

Stór Focal

iarthar Chorcaí = <i>West Cork</i>	rúndiamhrach = <i>mysterious</i>
I gcomparáid = <i>In comparison</i>	mistéireach = <i>enigmatic</i>
gearáin na ndaltaí = <i>the students' complaints</i>	(ag) aisteoireacht = <i>acting</i>
teagmháil a dhéanamh = <i>to make contact</i>	aontú = <i>agreement</i>
ag súil le hiad a hithe = <i>expecting to eat them</i>	bailithe = <i>gathered</i>
ag smaoineamh ar an ngeall = <i>thinking about the bet</i>	dealbh ollmhór = <i>a giant statue</i>
go húdarásach = <i>authoritatively</i>	ar choirceog = <i>on a beehive</i>
na ceantair is áille agus is cultúrtha sa tír = <i>the most beautiful and cultural areas in the country</i>	ag rianú cros ar chlocha = <i>tracing crosses on stones</i>
file = <i>poet</i>	naoi gcinn d'fhianna bána = <i>nine white deer</i>
cumadóir = <i>composer</i>	faoi lán seoil = <i>in full sail/at full speed</i>
san fhéilire áitiúil = <i>in the local calendar</i>	Thaistil sí = <i>She traveled</i>
leis an gcnáimhseáil = <i>with the grumbling</i>	teach na ngealt = <i>the madhouse</i>
fear réasúnta = <i>a reasonable man</i>	curtha = <i>buried</i>
cathain nár choir argóint a dhéanamh leis = <i>when it would not be right to argue with him</i>	filí clúiteacha = <i>famous poets</i>
ag teip ar a chuid foighne = <i>losing his patience</i>	na trí uaigh sin = <i>those three graves</i>
a leithéid de shlua mór daoine = <i>such a large crowd of people</i>	breachaigí síos = <i>write down</i>
Ba léir go gach aon duine = <i>It was clear to everyone</i>	dátaí báis = <i>dates of death</i>
in airde brí = <i>in high spirits</i>	spaisteoireacht = <i>strolling</i>
mar threoraí = <i>as a guide</i>	in bhuir n-aonar = <i>alone</i>
mar shaineolaí staire = <i>as a history expert</i>	i bhuir mbeirteanna = <i>in pairs</i>
i lár reilige = <i>in the middle of a graveyard</i>	na comharthaí = <i>the signs</i>
seachas = <i>except</i>	i bhfothrach an tséipéil = <i>in the church ruin</i>
Scrín Ghobnatan = <i>Shrine of St. Gobnait</i>	gearrtha i gcloch = <i>carved in stone</i>
ní haon ghnáthreilig í seo = <i>this is no ordinary graveyard</i>	An rud is annamh is iontach = <i>The rarest thing is the most wonderful</i>
áit fhíorbheannaithe = <i>a truly blessed place</i>	Ní hamhlaidh gur chreid sé = <i>It is not that he believed</i>
neamhghnách = <i>unusual</i>	an fothrach a fhiosrú pé rud eile a dhéanfadh sé = <i>investigating the ruin whatever else he might do</i>
	fágaint gan mhoill = <i>leaving without delay</i>

Achoimre

Áit: Baile Bhuirne

Tá na páistí *in ísle brí*, agus iad ag *tabhairt aghaidh* ar iarthar Chorcaí. Ach fós féin, measann Dáibhí go raibh turas go Baile Bhúirne níos fearr ná filleadh ar ais ar scoil!

Tá na páistí *ag gearán* nach rabhadar ag dul go Páras. Faoi dheireadh labharíonn an t-Uasal Ó hUiginn agus deir sé *go bhfuil an t-ád* ar na *páistí* dul go Baile Bhúirne ar an lá speisialta seo agus go bhfuil *clú agus cáil* ar an áit mar gheall ar Naomh Gobnait. Deir sé leo *stop a chur leis an gcnáimhseáil láithreach*.

Mar sin, stopann na páistí ag caint agus faoi dheireadh sroicheann

in ísle brí = downhearted
tabhairt aghaidh = heading towards

ag gearán = complaining

go bhfuil an t-ád ar na páistí = that the children were lucky
clú agus cáil = fame and reputation
stop a chur leis an gcnáimhseáil láithreach = to stop the whining immediately

siad Baile Bhúirne. Tá an áit *plódaithe le daoine* agus cuireann sé sin ionadh ar na páistí.

Tagann siad amach as an mbus agus tá siad i dTeampall Ghobnatan. Tosaíonn Iníon de Faoite ag caint agus insíonn sí do na páistí mar gheall ar an áit ina bhfuil siad — go bhfuil sé *draíochtach* agus *rúndiamhrach*.

Ceapann Dáibhí go bhfuil an caint seo *seafóideach*, ach tuigeann sé go bhfuil an áit saghas ait. Tá *dealbh* de Naomh Gobnait agus í ina seasamh ar *choirceog* ann.

Inisíonn Iníon de Faoite scéal mar gheall ar Naomh Gobnait. Nuair a bhí sí ina bean óg, bhí sí ag lorg áite chun *clochar* a thógáil. Dúirt Dia léi *i bhfís* an clochar a thógáil in áit a bhfeicfeadh sí *naoi gcinn d'fianna bána* bailithe le chéile. Thaistil Gobnait go dtí gur tháinig sí ar an naoi fia le chéile agus bhí sé sin i mBaile Bhúirne.

Ceapann Dáibhí go bhfuil sé sin *áiféiseach* agus níor chreid sé an scéal. Deir Iníon de Faoite go bhfuil cead ag na páistí píosa *spaisteoireachta* a dhéanamh timpeall na háite, go bhfeicfidís an *reilig* agus an séipéal. Deir sí go raibh daoine *cáiliúla* curtha sa reilig, ina measc an file Seán Ó Ríordáin agus an *cumadóir ceoil* Seán Ó Riada.

Smaoiníonn Deirdre ar aghaidh an Ghadaí Dhuibh atá i bhfalla an tséipéil. Beartaíonn Dáibhí dul ina aonar chun an *fothrach* a fheiceáil ach tá sé ag smaoineamh ar an gluiche rugbaí ... agus an *geall* a bhí déanta aige.

plódaithe le daoine = crowded

draíochtach = magical

rúndiamhrach = mysterious

seafóideach = nonsensical

dealbh = statue

choirceog = a beehive

clochar = convent

i bhfís = in a vision

naoi gcinn d'fianna bána = nine white deer

áiféiseach = ridiculous

spaisteoireachta = strolling

reilig = graveyard

cáiliúla = famous

cumadóir ceoil = composer

fothrach = ruin

geall = bet

Ceisteanna

1. Cén fáth go bhfuil atmaisféar difriúil ar an mbus agus an rang ag tabhairt aghaidh ar Chorcaí?
Freagra: Tá na daltaí níos ciúine agus díomá orthu mar níl siad ag dul go Páras agus tá na múinteoirí gnóthach ag glaoch ar thuismitheoirí faoin athrú plean.
2. Cén fáth go gcuireann Bláthnaid ceist faoi *croque-monsieur* agus *gallettes*?
Freagra: Tá sí ag súil go mbeidh na rudaí sin ar fáil i mBaile Bhúirne.
3. Cad a mhíníonn an tUasal Ó hUiginn faoi thábhacht na Gaeltachta?
Freagra: Míníonn sé gur áit chultúrtha í Gaeltacht Mhúscraí, atá saibhir i bhfilíocht, ceol agus traidisiúin, agus gur lá Lá Fhéile Ghobnatan atá ann.
4. Cén scéal a mhíníonn Iníon de Faoite faoi Naomh Gobnait?
Freagra: Míníonn sí gur thug Naomh Gobnait aghaidh ar an áit a bhfeicfeadh sí naoi gcinn d'fhianna bána le chéile, agus gur anseo i mBaile Bhúirne a thóg sí a clochar.
5. Cén freagra a thugann Deirdre faoi cheist Iníon de Faoite?
Freagra: Deir sí go bhfuil aghaidh an Ghadaí Dhuibh gearrtha i gcloch, agus tá bród uirthi mar gur thug sí an freagra ceart.

6. Cad iad na teoracha a thugann Iníon de Faoite do na daltaí?

Freagra: Deir sí leo spaisteoireacht a dhéanamh i ngrúpaí beaga, dul chuig an tobar beannaithe, agus cuairt a thabhairt ar an bhfothrach agus ar uaigheanna na bhfilí.

7. Cén fáth a bhfuil amhras ar Dháibhí faoi scéal an Ghadaí Dhuibh?

Freagra: Ní chreideann sé an scéal agus beartaíonn sé dul ag spaisteoireacht ina aonar.

Caibidil 9

Stór Focal

uaigh = *grave*
 scaipthe = *scattered*
 ag fógairt a gaisce go luchtáireach = *announcing their achievement joyfully*
 Bhreac gach aon duine síos an t-eolas = *Everyone noted down the information*
 róbhúíoch = *overly grateful*
 ba chuimhin leis = *he remembered*
 an drochíde = *the mistreatment*
 scaip an rang ina bpéirí = *the class split into pairs*
 ar thóir = *in search of*
 ní raibh aon leisce air = *he had no hesitation*
 neamhaird = *neglect*
 ag paidreoireacht = *praying*
 nósanna aite = *strange habits*
 ag crochadh = *hanging*
 ag sá = *stabbing*
 balla an fhothraigh = *wall of the ruin*
 ag cuimilt = *rubbing*
 ag gearradh fhíor na Croise = *cutting the Cross line*
 i dtreo fhothrach an tséipéil = *towards the ruin of the church*
 tráth = *once; at a time*
 aon bhrí = *any meaning*
 raiméis = *nonsense*
 guth strainséara = *a stranger's voice*
 ag síneadh méire = *pointing a finger*
 eidhneán = *ivy*
 go borb = *abruptly*

faoi dhó = *twice*
 aghaidh bheag greanta i gcloch = *a small carved face in stone*
 ag gobadh amach = *jutting out*
 bean chumhachtach = *a powerful woman*
 go híseal faoina anáil = *lowly under her breath*
 an bolla = *the bowl*
 mearbhall = *confusion*
 strainséirí págánacha = *pagan strangers*
 faoi bhagairt = *under threat*
 liathróid iarainn = *iron ball*
 dhéanadh scrios den mhéid a bhí tógtha = *would destroy what had been built*
 táim cinnte gurb eol duit = *I'm sure you know*
 breoite = *sick*
 le cuimilt = *to rub*
 ar feadh soicind = *for a second*
 sáite = *stuck*
 fiosrach = *curious*
 na beacha = *the bees*
 ag smaoineamh ar an gcoirceog = *thinking about the hive*
 cumas leighis = *healing ability*
 go searbhasach = *sarcastically*
 go foighneach = *patiently*
 ar cosa in airde = *at high speed*
 róthoilteanach = *overly willing*
 a shlogadh = *to swallow*
 ag iarraidh ciall a bhaint as an méid a inste ag an tseanbhean dó = *trying to make sense of what the old woman told him*

Achoimre

Sa reilig i mBaile Bhuirne

Tar éis cúpla nóiméad, aimsíonn Deirdre an chéad uaigh: Seán Ó Riordáin. Bailíonn na páistí go léir timpeall uirthi ag féachaint ar an uaigh.

Smaoiníonn Dáibhí go crosta ar an dán 'Cúl an Tí' le Seán Ó Riordáin agus an drochíde a fuair sé ó Iníon de Faoite mar nach raibh an dán foghlamtha i gceart aige. Bhí ar Dháibhí fanacht istigh ag am lóin chun an dán a scríobh amach.

Ansin scaipeann na páistí ina bpéirí chun na huaigh eile a aimsiú agus roinnt spaisteoireachta a dhéanamh. Beartaíonn Dáibhí go mbeidh sé i bhfad níos éasca dó imeacht ina aonar chun na huaigh

uaigh = *grave*

drochíde = *mistreatment*

foghlamtha = *learned*

Bhí ar Dháibhí fanacht istigh =

Dáibhí had to stay inside

ina bpéirí = *pairs*

spaisteoireachta = *strolling*

eile a aimsiú agus imíonn sé leis.

Feiceann sé daoine *ag paidreoireacht* agus ag ceangal ribíní ar ghéaga. Tá *nósanna aisteacha* ar siúl acu.

Téann sé go dtí an *fothrach* agus tá sé *ag cuardach* ach níl sé ábalta aon aghaidh a fheiceáil sa bhalla. Ansin cloiseann sé guth *mistéireach* ag rá, ‘An bhfeiceann tú é?’ Casann Dáibhí timpeall agus feiceann sé *seanbhean* ina suí ar an mballa. Deir sí leis féachaint suas agus leis sin, feiceann Dáibhí aghaidh beag greanta i gcloch. ‘Sin é an Gadaí Dubh,’ arsa an tseanbhean.

Tá ionadh ar Dháibhí anois, ach tá aghaidh an Ghadaí Dhuibh ann ceart go leor. Ansin taispeánann an tseanbhean an *bolla* dó agus d’inis sí an scéal dó. Deir an tseanbhean go mbeadh an bolla sin á úsáid ag na daoine fadó nuair a bheadh ainmhí tinn mar tá *cumas leighis* ag Naomh Gobnait.

Ansin cuireann Dáibhí ceist ar an tseanbhean mar gheall ar na *beacha* agus d’inis sí scéal eile dó. Fadó fadó nuair a bhí Naomh Gobnait ann, tháinig gadaithe go dtí an áit agus bhí siad *ag iarraidh beithígh a ghoid*. Chuir Naomh Gobnait beacha *sa tóir orthu* agus d’imigh siad leo *as an áit na cosa in airde*.

Tá Dáibhí *amhrasach* faoi na scéalta sin agus deir an tseanbhean leis, ‘Baineann na scéalta seo agus an creidiúint i Naomh Gobnait le *seantraidisiún* an cheantair seo. Is féidir leat glacadh leo nó iad a fhágáil i do dhiaidh.’

Ansin cuireann Dáibhí ceist uirthi cá raibh na huaigh eile, agus tugann sí *treoracha* dó.

Ceisteanna

1. Cén fáth go bhfuil na daltaí ag iarraidh na huaigheanna a aimsiú?
Freagra: Tá siad ag iarraidh eolas a bhailiú faoi scríbhneoirí cáiliúla cosúil le Seán Ó Riordáin agus Seán Ó Riada.
2. Cad a spreagann Dáibhí chun an fhothrach a chuardach ina aonar?
Freagra: Ceapann sé go mbeadh sé níos tapa an áit a scrúdú ina aonar seachas cloí le grúpa.
3. Cad a fheiceann Dáibhí á dhéanamh ag daoine sa reilig.
Freagra: Feiceann sé daoine ag crochadh ribíní agus ag cuimilt rudaí i mballaí, rud a cheapann sé *aisteach*.
4. Cé leis a bhuaileann Dáibhí sa fhothrach?
Freagra: Buaileann sé le seanbhean a d’inis scéalta faoi Naomh Gobnait agus an Gadaí Dubh.
5. Cad é an scéal faoi na beacha a insíonn an tseanbhean?
Freagra: Insíonn sí gur *sheol Naomh Gobnait beacha* i ndiaidh gadaithe *chun an ruaig a chur orthu*.
6. Cén fáth a raibh bolla ag Naomh Gobnait?
Freagra: Úsáideadh an bolla *chun cuimilt den ainmhithe breoite* mar bhí *cumas leighis* ag baint leis.

ag paidreoireacht = praying

nósanna aisteacha = strange customs

fothrach = ruin

ag cuardach = searching

mistéireach = mysterious

seanbhean = old woman

ionadh = amazement

bolla = bowl

cumas leighis = healing power

beacha = bees

ag iarraidh beithígh a ghoid = trying to steal cattle (*beithíoch* = cattle)

sa tóir orthu = chasing them

as an áit na cosa in airde = out of the place in a rush

amhrasach = doubtful

seantraidisiún = old tradition

treoracha = directions

aisteach = strange

sheol Naomh Gobnait beacha = Saint Gobnait sent bees

chun an ruaig a chur orthu = to put the run on them

chun cuimilt den ainmhithe breoite = to rub to sick animals

cumas leighis = an ability to heal

7. Cad é an ceacht a fhoghlaimíonn Dáibhí ag deireadh an chaibidil?

Freagra: Tuigeann sé go bhfil traidisiúin agus scéalta na háite tábhachtach do na daoine áitiúla, *fiú muna bhfuil sé cinnte faoina bhfírinne*.

fiú muna bhfuil sé cinnte faoina bhfírinne = even if he was unsure about their truth

*Caibidil 10**Stór Focal*

an dá nod = *the two clues*
 an méid spaisteoireachta = *the amount of wandering*
 seanleachtanna = *ancient monuments*
 bearna bheag = *a small gap*
 a fhiosrú = *to investigate*
 an chosáin = *the path*
 ag sní = *weaving*
 le teann fiosrachta = *out of sheer curiosity*
 saoirse iomlán = *complete freedom*
 driseacha = *brambles*
 neantóga = *nettles*
 uaireadóir = *watch*
 taom inní = *panic attack*
 cóngarach = *close*
 (ag) útamáil = *fumbling*
 Reoigh Dáibhí ar an spota = *Dáibhí froze on the spot*

neach neamhshaolta = *otherworldly being*
 a chroí a bhrath ag bualadh go tapa láidir ina chliabh = *felt his heart pounding fast and strong in his chest*
 fuarallas = *cold sweat*
 ag glamaíl = *snarling*
 faoi chomharthaí báis = *under signs of death*
 dealbh = *statue*
 sáite = *stuck*
 uaigneach = *lonely*
 coiscéimeanna = *footsteps*
 níos soiléire = *clearer*
 níos cóngaraí = *closer*
 níos tapúla = *faster*
 ina staic = *motionless*
 pé ceann is túisce a thioctadh... = *whichever one came first...*

*Achoimre**Sa reilig i mBaile Bhuirne*

Sa chaibidil seo, leanann Dáibhí ag cuardach na huaigheanna i reilig Bháile Bhúirne, spreagtha ag *na noda* ón tseanbhean. *Tugann sé faoi deara seanleachtanna* agus *inscríbhinní aisteacha* ar fud na háite.

Leanann sé cosán isteach sa choill dorcha, áit a bhfuil *driseacha* agus *neantóga* ag déanamh an bhealaigh casta. Braitheann sé uaigneas agus *saoirse* sa choill, ach tagann *taom inní* air nuair a thuigeann sé go bhfuil sé déanach don bhus.

Cloiseann sé coiscéimeanna ag druidim leis agus *fuarallas* ag teacht air. Smaoiníonn sé ar scéalta na *bpiseog* faoi chomharthaí báis, cosúil le madraí *ag glamaíl* san oíche. *Tagann scáth air nuair a shamhlaíonn sé* gur b'fhéidir gurb é an Gadaí Dubh a tá ann, tagtha chun *díoltas* a bhaint amach as an €20.18 a ghoid sé as an taisceadán scoile.

Fanann Dáibhí i bhfolach taobh le *sceach*, agus is ann a chríochnaíonn an chaibidil.

na noda = *the clues*
Tugann sé faoi deara = *he notices*
seanleachtanna = *old tombstones*
inscríbhinní aisteacha = *strange inscriptions*
driseacha = *brambles*
neantóga = *nettles*
saoirse = *freedom*
taom inní = *a wave of anxiety*
fuarallas = *cold sweat*
bpiseog = *superstition*
ag glamaíl = *howling*
Tagann scáth air = *A feeling of dread comes upon him*
nuair a shamhlaíonn sé = *when he imagines*
díoltas = *revenge*
sceach = *bush*

Ceisteanna

1. Conas a bhraitheann Dáibhí ar dtús nuair a bhí sé ag siúl sa choill?

Freagra: Braitheann sé uaigneas agus saoirse ann.

2. Cén fáth go bhfuil sé deacair dul ar aghaidh sa choill?

Freagra: Tá driseacha agus neantóga ar an gcosán, rud a rinne sé deacair dó dul ar aghaidh.

3. Cén fáth a thagann taom inní ar Dháibhí?

Freagra: Tuigeann sé go bhfuil sé déanach don bhus agus *cuimhníonn sé* ar na focail dheireanacha ón múinteoir.

cuimhníonn sé = he recalls

4. Cad a chloiseann Dáibhí i lár na coille?

Freagra: Cloiseann sé *coiscéimeanna* agus *torann mistéireach*, a chuireann *faitíos* air.

coiscéimeanna = footsteps

torann mistéireach = a mysterious sound

faitíos = fear

5. Cén fáth go smaoiníonn Dáibhí ar an Gadaí Dubh?

Freagra: Ceapann sé go bhfuil sé ag teacht chun *díoltas* a bhaint amach as an airgead a ghoid Dáibhí.

díoltas = revenge

6. Cén fáth go gceapann Dáibhí ar an scian phóca sa chaibidil?

Freagra: Ceapann Dáibhí go mbeadh an scian phóca úsáideach *chun é féin a chosaint*.

chun é féin a chosaint = to defend himself

7. Cad é an príomh-mhothúchán a bhaineann leis an deireadh an chaibidil?

Freagra: Tá inní ar Dháibhí agus é ag fanacht sa choill le teacht an Gadaí Dubh nó rud éigin eile.

Caibidil 11

Stór Focal

sceimhlithe = <i>terrified</i>	an cith = <i>the shower</i>
Mhóidigh sé = <i>he vowed</i>	go muinéach = <i>confidently</i>
brí agus fírinne éigin ag baint leo = <i>some meaning and truth to them</i>	scanraithe = <i>frightened</i>
d'aithin sé an guth sin = <i>he recognised that voice</i>	corrsholas = <i>flickering light</i>
faoiseamh = <i>relief</i>	ní raibh duine ná deoraí = <i>there wasn't a soul</i>
mearbhall iomlán = <i>complete confusion</i>	i gcúinne = <i>in a corner</i>
creathán ina ghlór = <i>a tremor in his voice</i>	go fonnmhar = <i>eagerly</i>
chomh hamaideach = <i>so foolish</i>	an bhaint a bhí aici = <i>the connection she had</i>
tobar beannaithe = <i>holy well</i>	Ní haon ionadh = <i>It's no surprise</i>
amú = <i>lost</i>	bunús = <i>foundation or basis</i>
misneach = <i>courage</i>	mistéir dhomhínithe = <i>unfathomable mystery</i>
An amhlaidh nár lean tú = <i>Did you not follow?</i>	an-mhíshuaimhneach = <i>very uneasy</i>
iontas na n-iontas = <i>wonder of wonders</i>	cromtha = <i>stooped</i>
go cráite = <i>tormented</i>	go bagrach = <i>threateningly</i>
níl fonn orm = <i>I have no desire</i>	taom ciontachta = <i>a pang of guilt</i>
braonta móra báistí = <i>big drops of rain</i>	na bréaga = <i>the lies</i>
fothrach an tséipéil = <i>ruin of the church</i>	Bhí an pionós seo tuillte go fírinneacha aige =
fothain éigin = <i>some shelter</i>	<i>This punishment was truly deserved by him</i>

Achoimre

Sa reilig i mBaile Bhuirne

Sa chaibidil seo, buaileann Dáibhí le Deirdre i lár na reilige, rud a thugann faoiseamh agus áthas dó i ndiaidh an scanradh a bhain an Gadaí Dubh dó. Taispeánann an chaibidil an meascán idir *draíocht* agus *réaltacht* sa scéal, ag cur béime ar an gcaoi a dtéann scéalta agus traidisiúin i bhfeidhm ar shaol na bpáistí.

Cuireann Deirdre ina luí ar Dháibhí go bhfuil orthu teacht ar réiteach maidir leis an mbus a chaill siad, ach tá *aimsir gharbh* ag cur isteach orthu agus iad ag siúl chuig an fothrach. Tugann an chaibidil léargas ar an *dinimic* idir Dáibhí agus Deirdre, áit a bhfuil *meas* agus *trua* le feiceáil den chéad uair ó Dháibhí i leith Deirdre.

Sa deireadh, téann siad i bhfolach sa fothrach, fliuch go craiceann ón mbáisteach. Smaoiníonn Dáibhí ar an am atá thart agus *mothaíonn sé ciontach faoina iompar roimhe seo*, go háirithe i leith na bréaga agus an t-airgead a ghoid sé ag an díolachán cistí. Tá *comhfhios* nua aige, rud a léiríonn *fás pearsanta* sa charachtar.

Ceisteanna

1. Cé atá ag caint le Dáibhí sa reilig?

Freagra: Tá Deirdre ag caint le Dáibhí, rud a chuir faoiseamh air tar éis an eagla a bhí air.

2. Cén fáth atá Dáibhí scanraithe ag tús an chaibidil?

an scanradh a bhain an Gadaí Dubh dó = the fright he got from the Black Thief
draíocht = magic
réaltacht = reality
ag cur béime ar an gcaoi a dtéann scéalta agus traidisiúin i bhfeidhm ar shaol na bpáistí = emphasising how stories and traditions affect the children's lives.
Chuir Deirdre ina luí ar Dháibhí = Deirdre convinced Dáibhí
réiteach = solution
aimsir gharbh = rough weather
léargas ar an dinimic = insight into the dynamic
meas = respect
trua = pity
mothaíonn sé ciontach faoina iompar roimhe seo = he feels guilty for his previous behaviour
comhfhios = awareness
rud a léiríonn fás pearsanta = something that shows personal growth

Freagra: Ceapann sé go gcloiseann sé guth an Ghadaí Duibh agus ní chreideann sé riamh go mbeadh sé chomh scanraithe.

3. Cad a mhothaíonn Dáibhí *nuair a d'aithníonn sé* Deirdre?

Freagra: Tá gliondar croí agus faoiseamh air nuair a fheiceann sé gur í Deirdre atá ann.

nuair a d'aithníonn sé = when he recognises

4. Cad é an plean a mholann Deirdre?

Freagra: *Molann sí go rachaidís* go dtí fothrach an tséipéil chun *fothain* a fháil ón mbáisteach.

Molann sí go rachaidís = she encourages that they go
fothain = shelter

5. Conas a léiríonn Dáibhí *comhbhá* le Deirdre?

Freagra: Baineann sé a sheaicéad de agus tugann sé do Dheirdre chun í a choimeád te.

comhbhá = sympathy

6. Cad a fhoghlaimíonn Dáibhí ag deireadh an chaibidil?

Freagra: Tuigeann sé go bhfuil sé *ciontach* as a *iompar* roimhe seo, lena bhréaga agus an t-airgead a ghoid sé, agus go bhfuil *an pionós seo tuillte aige*.

ciontach = guilty

iompar = behaviour

an pionós seo tuillte aige = he deserves this punishment

*Caibidil 12**Stór Focal*

Chúlaigh Dáibhí = *Dáibhí retreated*
 rug sé greim an fhir bháite = *he grabbed like a drowning man*
 ar mhuinchille = *on the sleeve*
 á lonrú = *shining*
 ag síneadh = *stretching*
 ceiliúradh = *celebration*
 cion = *affection*
 fonn ceiliúrtha = *desire to celebrate*
 sárchara = *best friend*

bhí dearmad glan déanta ag Dáibhí = *Dáibhí had completely forgotten*
 B'in an fáth = *That's why*
 in easnamh = *missing*
 náire = *shame*
 buíoch = *grateful*
 buaite = *won*
 le sonrú = *noticeable*
 a thuar = *to predict*

*Achoimre**Sa reilig i mBaile Bhuirne*

Tagann solas ó thóirse isteach sa fhothrach, agus baintear geit as as Deirdre agus Dáibhí. Tagann an tUasal Ó hUiginn isteach, in éineacht le Tomás agus Bláthnaid. Tá faoiseamh le sonrú ar aghaidheanna na bpáistí agus fáiltítear gach duine.

Tá Tomás ag caint faoin gcluiche rugbaí agus molann sé Dáibhí as an bua a rinne Éire. B'é scór an chluiche ná 20 in aghaidh 18, díreach an méid airgid a bhí curtha ar an ngeall ag Dáibhí, rud a chuireann ionadh agus áthas air. Luann an tUasal Ó hUiginn go raibh an bua seo ceangailte le Naomh Gobnait nó b'fhéidir leis an nGadaí Dubh, rud a chuireann meascán de ghreann agus draíocht leis an ócáid.

Sa deireadh, gabhann Dáibhí buíoch de an méid atá bainte amach aige: éalú ón eachtra, an bua don fhoireann rugbaí, agus ceachtanna a d'fhoghlaim sé faoi chreideamh agus traidisiúin na háite.

sa fhothrach = in the ruin

baintear geit as = to be frightened

Tá faoiseamh le sonrú = Relief is noticeable

bua = win

curtha ar an ngeall = put on the bet

Luann = (he) mentions

Ceisteanna

1. Cé a thagann isteach sa fhothrach ag tús an chaibidil?
Freagra: Tagann an tUasal Ó hUiginn isteach sa fhothrach le solas tóirse.
2. Cad a mhothaíonn Dáibhí agus Deirdre nuair a fheiceann siad an tUasal Ó hUiginn?
Freagra: Mothaíonn siad faoiseamh mór agus gliondar croí.
3. Cén fáth atá Tomás ag ceiliúradh?
Freagra: Tá sé ag ceiliúradh bua na hÉireann sa chluiche rugbaí.
4. Cén toradh a bhí ar an gcluiche rugbaí?
Freagra: Bhuaigh Éire leis an scór fiche (20) in aghaidh a hocht-déag (18).
5. Cad a mhothaíonn Dáibhí faoi thoradh an chluiche?

Freagra: Tá ionadh agus gliondar croí air mar gheall ar an toradh agus an méid airgid a bhuaigh sé sa gheall.

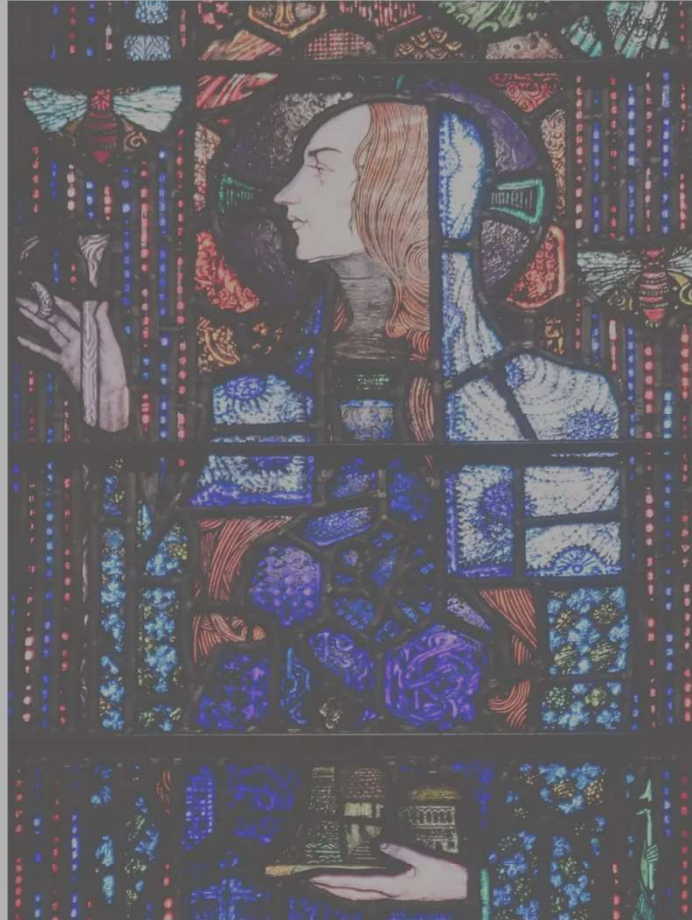
6. Cén ceacht a foghlaimíonn Dáibhí ag deireadh an scéil?

Freagra: Tuigeann sé go bhfuil *tábhacht le traidisiúin*, le *hómós* a thabhairt do dhaoine eile, agus le bheith buíoch as gach rud a bhí aige.

tábhacht le traidisiúin = importance
of tradition
hómós = regard

Aitheantas don Shaothar Ealaíne

Íomhá clúdaigh: An Gadaí Dubh le feiceáil i dTeampall Gobnatan, Baile Bhuirne, Co. Chorcaí. Íomhá de Shiobhán Ní Mhuineacháin le buíochas don údar. Íomhá ar chúl an chlúdaigh: *Naomh Gobnait* le Harry Clarke sa Séipéal Honan i gColáiste na hOllscoile Chorcaí. Cruthaíodh na híomhánna eile sa téacs le ChatGPT-4o le huimhir síl 2587791354. © Mater Dei Education 2025.

MATER DEI EDUCATION

